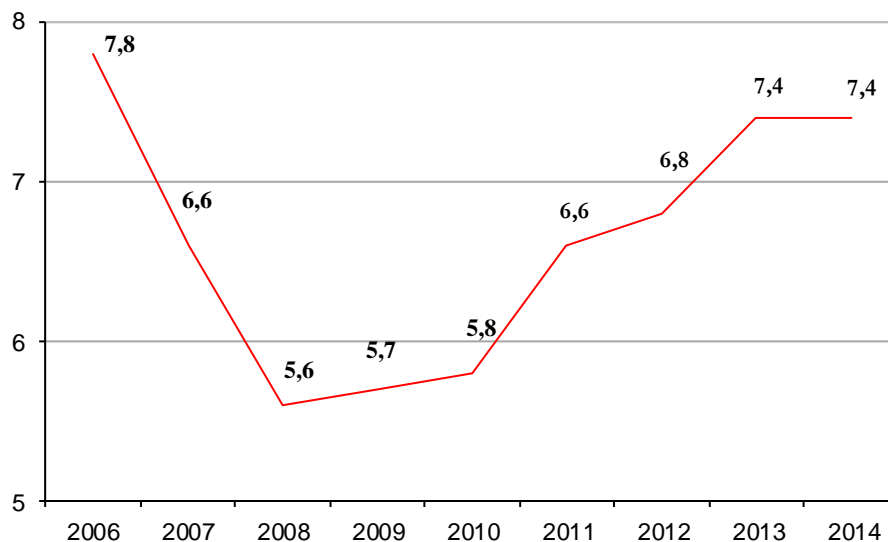

Informacja o wysokości minimum egzystencji w 2015 r. (dane średnioroczne)

Minimum egzystencji, jako miara tzw. skrajnego ubóstwa należy do tradycyjnych badań ubóstwa ekonomicznego w polskiej praktyce. Kategoria ta wyznacza modelowy sposób zaspokojenia podstawowych potrzeb na minimalnym poziomie, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia i rozwoju człowieka (por. Deniszczuk, Sajkiewicz 1997).

Przedstawiamy szacunki wartości oraz strukturę minimum egzystencji w 2015 r., w cenach średniorocznych. Rzućmy najpierw okiem na obraz ubóstwa skrajnego za 2014 r.

Wykres 1. Zagrożenie ubóstwem skrajnym w Polsce w latach 2006 - 2014
(% osób w gospodarstwach domowych poniżej minimum egzystencji).

Źródło: Opracowanie na podstawie GUS 2015.

Ostatnie badania GUS dotyczące tej linii potwierdzają utrwalanie się ubóstwa skrajnego w Polsce. Odsetek gospodarstw zagrożonych skrajnym ubóstwem utrzymał się na poziomie 7,4%. Grupami szczególnie narażonymi są osoby bez pracy: w gospodarstwach domowych z osobą bezrobotną ryzyko ubóstwa skrajnego w 2014 r. rosło do ponad 18% (GUS 2015, 10). Istotnym czynnikiem jest także poziom wykształcenia, wpływający pośrednio na pozycję na rynku pracy - do ponad 18% rośnie ryzyko ubóstwa skrajnego w tych gospodarstwach, gdzie głowa rodziny ma wykształcenie co najwyżej gimnazjalne. W końcu, dużo wyższe zagrożenie ubóstwem dotyka rodzin z dziećmi: ponad 11% rodzin z trójką dzieci żyło w skrajnym ubóstwie, a w przypadku małżeństw z czwórką i więcej dzieci na utrzymaniu było to blisko 27% (por. GUS 2015, 12-13).

Wartość minimum egzystencji

Minimum egzystencji za 2015 r. dla najbardziej typowej rodziny (gospodarstwo z dwojgiem dzieci na utrzymaniu) oszacowano na 1 856,45 zł (464 zł na osobę). Koszyk minimum przeżycia dla osoby samotnej w wieku produkcyjnym wyniósł 545,76 zł, a dla samotnego emeryta 518 zł.

Tabela 1. Wartość minimum egzystencji w 2015 r., w zł.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	207,08	414,17	594,19	660,46	840,49	1 086,79	177,53	355,06
Mieszkanie	263,02	363,75	517,98	517,98	673,70	828,81	263,02	363,75
- eksploatacja	246,79	342,27	489,77	489,77	637,28	784,80	246,79	342,27
- wyposażenie	16,23	21,48	28,22	28,22	36,41	44,01	16,23	21,48
Edukacja	0,00	0,00	3,54	57,46	61,00	118,45	0,00	0,00
Odzież i obuwie	21,42	40,98	63,80	64,07	86,89	109,99	21,42	40,98
Leki	10,19	17,52	36,73	28,17	46,81	57,35	16,27	29,68
Higiena	18,04	35,56	44,52	50,17	59,16	73,95	15,08	29,64
Pozostałe wydatki	25,99	43,60	63,04	68,92	88,40	113,77	24,67	40,96
Razem ME	545,76	915,57	1 323,80	1 447,24	1 856,45	2 389,11	518,00	860,06
ME na 1 osobę	545,76	457,79	441,27	482,41	464,11	477,82	518,00	430,03

Źródło: Obliczenia Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.
Uwaga: Symbole użyte w tablicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

W październiku 2015 r. ustalono nowe progi dochodów uprawniających do świadczeń z pomocy społecznej: 634 zł dla osoby samotnie gospodarującej, oraz 514 zł dla osoby w rodzinie.¹ Progi te chyba po raz pierwszy uwzględniły rekomendowane przez IPiSS szacunki Progów Interwencji Socjalnej (por. IPiSS 2015). Zażegnano sytuację, w której wartości uprawniające do dostępu do pomocy społecznej były niższe od minimum biologicznego.

Dynamika minimum egzystencji

W 2015 r. przy utrzymującej się deflacji (spadek cen o 0,9% w skali roku), szacunki minimum egzystencji utrzymały wartość sprzed roku lub niewiele ją zwiększyły. Dla rodziny z trójką dzieci minimum biologiczne utrzymało się na niezmiennym poziomie, dla gospodarstw pracowniczych bez dzieci wzrost wyniósł do 0,3%, dla emeryckich – do 0,5%.

¹ Przez ponad 6 lat (od października 2006 r. do 2012 r.) progi te były zamrożone, co skrzywiało obraz „oficjalnej” linii ubóstwa w statystykach GUS (Broda Wysocki, Kurowski 2013). Podczas gdy trendy dla ubóstwa skrajnego wskazywały na utrwalenie się sfery niedostatku, tzw. ustawowa linia ubóstwa w sposób sztuczny sugerowała jego cofanie się (por. GUS 2014, 2).

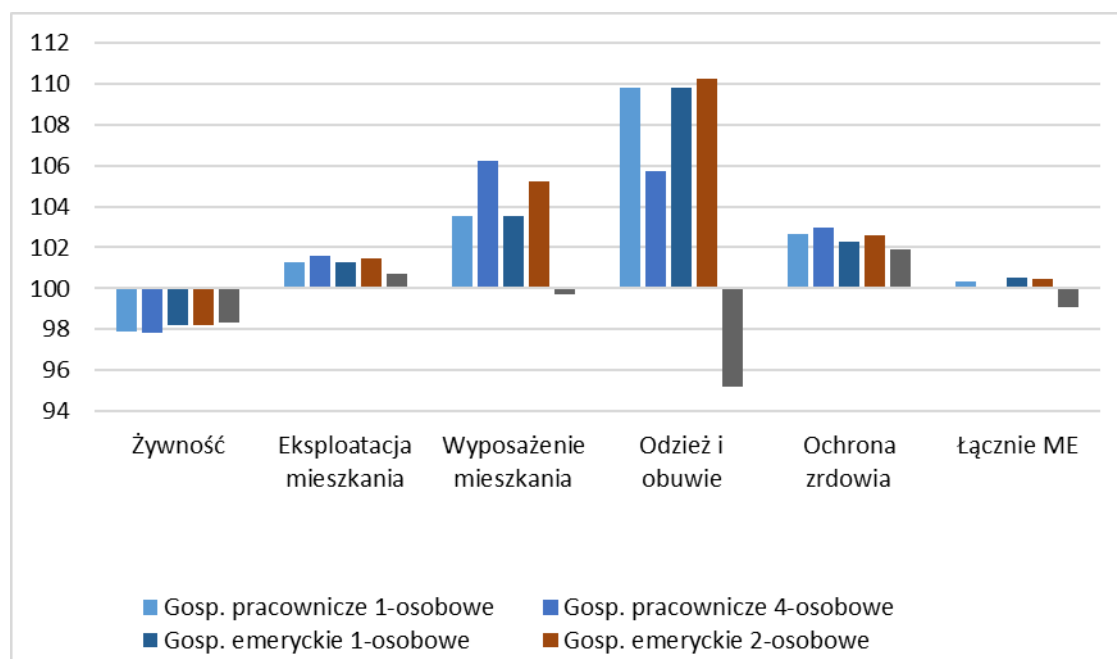
Żywność to jedyna grupa wydatków, której wartość spadła. Wycena artykułów żywnościowych obniżyła się o ponad 2% w gospodarstwach pracowniczych, co zasadniczo zbiega się z tendencjami wskaźnika CPI dla tej grupy (Wykres 2).

Modelowe koszty mieszkaniowe rosły szybciej niż wskaźnik CPI (od 1,3% w gospodarstwach osób samotnych, do 1,6% w rodzinach z dziećmi). Wzrost ten był skutkiem wyżki niektórych opłat: za czynsz zasobów gminnych (o 2,5%), usług komunalnych (pobranie wody zimnej i odprowadzenie ścieków, o 2,1%), a także za korzystanie z energii elektrycznej (1,1%) i podgrzanie ciepłej wody (1,8%). Wycena wyposażenia mieszkania także rosła (od 3,5 do 6,1%), co wynika z technicznych korekt niektórych towarów.

Podobnie jak w 2014 r., koszyk odzieży i obuwia cechuje stosunkowo wysoka dynamika – od 4,7 w rodzinie z trójką dzieci do 10% w gospodarstwach 2-osobowych, przy niskim poziomie wskaźnika CPI. Monitorowane przeciętne ceny dóbr uwzględnionych w koszykach, po uwzględnieniu różnych obniżek, i tak wzrosły.

Minimalne wydatki związane z ochroną zdrowia wzrosły od 2,3% do 3,4%, przy wskaźniku CPI o wartości 1,9%. Wartość koszyka potrzeb higienicznych lekko wzrosła w gospodarstwach pracowniczych, a spadła w gospodarstwach emeryckich.

Wykres 2. Zmiany minimum egzystencji w przekroju grup potrzeb na tle inflacji w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Struktura minimum egzystencji przeciętnie w 2015 r., w %.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	37,9	45,2	44,9	45,6	45,3	45,5	34,3	41,3
Mieszkanie	48,2	39,7	39,1	35,8	36,3	34,7	50,8	42,3
- eksploatacja	45,2	37,4	37,0	33,8	34,3	32,8	47,6	39,8
- wyposażenie	3,0	2,3	2,1	1,9	2,0	1,8	3,1	2,5
Edukacja	0,0	0,0	0,3	4,0	3,3	5,0	0,0	0,0
Odzież i obuwie	3,9	4,5	4,8	4,4	4,7	4,6	4,1	4,8
Leki	1,9	1,9	2,8	1,9	2,5	2,4	3,1	3,5
Higiena osobista	3,3	3,9	3,4	3,5	3,2	3,1	2,9	3,4
Pozostałe wydatki	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Opracował: dr Piotr Kurowski

Literatura:

Broda Wysoki P., Kurowski P. (2013), *Próg interwencji socjalnej czy minimalny dochód socjalny? Refleksja nad propozycjami zmian w pomocy społecznej*, Polityka Społeczna nr 4 / 2013.

Deniszczuk L., Kurowski P., Styrc M. (2007), *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, IPiSS, Warszawa.

Deniszczuk L., Sajkiewicz B. (1997), *Kategoria minimum egzystencji*, w: Golinowska (1997).

Golinowska S. (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPiSS, Warszawa.

GUS (2016 a): *Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju w 2015 r.*, GUS, Warszawa.

GUS (2016 b): *Biuletyn statystyczny (nr 1)*, GUS, Warszawa.

GUS (2015), *Ubóstwo w Polsce w latach 2013 – 2014*, GUS Warszawa. GUS (2014), *Ubóstwo ekonomiczne w Polsce w 2013 r.*, informacja sygnałna, GUS, Warszawa.

IPiSS (2015), *Wysokość i struktura progu Interwencji Socjalnej. Raport weryfikacyjny*, (red. P. Broda-Wysocki), Raport IPiSS dla MPiPS, Warszawa.